సదేశం

ఎట్టకేలకు సుందరమ్మ అతికష్టంమీద చివరి రాతి పలకమీదికి ఎక్కగా గలిగింది. తలమీద నీళ్లతో నిండిన బిందె; బిందెమీద లోటా; చంకలో గుండిగ, నీళ్లతో నిండినదే; భుజంమీద ఉతికి పిండిన బట్టలు—ఇన్నింటితోనూ కదిలంగా, కాళ్లు తడబడి జారకుండా, అడుగు తరవాత అడుగు వేస్తూ పదిగజాల దూరంలో ఉన్న తన యింటి గుమ్మం చేరుకొని ఎలాగో ఇంట్లో ప్రవేశించగలిగింది. నీళ్ళ బిందె, గుండిగ వంటింట్లో దిమ్మమీద ఉంచి, కుంటుకుంటూ పెరట్లోకి నడిచి, భుజం మీది తడిబట్టలు ఆ చెట్టుకూ ఈ చెట్టుకూ కట్టి, వెదుళ్లమీద వేలవేసి. ఇంటి పందిల మీద పరచి ఆరవెయ్యడం మొదలు పెట్టింది.

"ఇంట్లో కూరలేమేనా ఉన్నాయా, లేవా ఏవి ఉంటుందా?" అంటూ విస్సయ్య పెరట్లోకి వచ్చాడు. వస్తూనే భార్య ముణుకు చిప్పమీద దెబ్బ, కారుతున్న రక్తం చూశాడు.

"అదేమిటది, అంత పెద్ద దెబ్బ! ఎక్కడ తగుల్చుకున్నావు?" అంటూ ఆశ్చర్యంతో అడిగాడు.

"అంతటితో సంతోషించండి," అంది సుందరమ్మ.

"ఇంకా రాతి పలుకుల మీద కాలుగాని జారితే నెత్తిమీదా చంకలోనూ ఉన్న నీళ్ళ బిందెలతో సహా దొర్లుకుంటూ, బుర్ర బద్దలైపోయి ఈ పాటికి ఏట్లో కొట్టుకుపోయి ఉందును."

"దిక్కుమాలిన ఈ దరిద్రగొట్టు గ్రామానికి మరి ఈ అవస్థ పోదు. గ్రహచారం. ఏంచేస్తాం! మనలాంటి అనామధేయుల మాట ఎవరు వింటారు?—ముందు దెబ్బకు మందు వెడతానుండు"

విస్సయ్య పెరట్లో ఆమూలా ఈమూలా వెతికి విశ్వకరణి ఆకు దూసుకువచ్చి బాగా నలిపి, రసం, భార్య దెబ్బమీద వేసి, ఆకు పిప్పి గాయంమీద వేసి గుడ్డ పీలికతో బిగించాడు.

* * *

విస్సయ్య 'దిక్కుమాలిన దరిద్రగొట్టు గ్రామం' అని సంబోధించిన ఆ వూరొక అగ్రహారం. ఏటిగట్టుకు బాగా ఎత్తుగా ఉంది కనక 'మెట్టూరు' అని అందాం. ఏరు కాస్త పెద్దదే కాబట్టి 'పెద్దేరు' అని పిలుద్దాం. మెట్టూరుకు పట్టిన మొట్టమొదటి అవస్థ ఏట్లోకి దిగడానికి మెట్లు గాని సోపానాలు గాని లేకపోవడం. మెట్టూరు గ్రామం సరాసరి ఏటివొడ్డునే ఉంది. కాని, ఏరెంత పొంగినా గ్రామంలోకి మాత్రం నీళ్ళు రావు. అంతవరకూ బాగానే వుంది. అయితే ఏటిగట్టు తాటి ప్రమాణం. అంత ఎత్తు నించి కిందికి దిగితే నే గాని నీళ్ళందవు. ఎవరో పూర్వులు చాలాకాలం క్రిందట రాతి సోపానాలు వేయించారట గాని అవి ఏనాడో

మండపాక రాజేశ్వరశాస్త్రి

వరదలలో కొట్టుకుపోయి నామరూపాలు లేకుండా పోయినవి. తరవాత గ్రామస్థులే ఏట్లో అక్కడా అక్కడా పడిఉన్న రాతి పలుకులు దొర్లించుకువచ్చి, క్రింది నుంచి మీదివరకూ గట్టుమీద పాతి, మనుష్యులు ఎక్కిదిగడానికి వీలుగా పేర్చారు. ఈ రాతి పలుకు లొకక్రమంలో లేవు. పలుకు తగిలి పలుకు లేదు. పలుకుకూ పలుకుకూ అధమం మూరెడు ఎత్తైనా ఉంటుంది. ఏట్లోంచి బరువు బిందెలతో గట్టెక్కరావలసిన స్త్రీలు నిత్యమూ పడుతున్న అవస్థ ఊహించవలసిందే. వాళ్ళకిది దినదిన గండమైపోయింది. వాళ్ళమొర విన్నవాడు లేడా గ్రామంలో.

భార్యకు తగిలిన దెబ్బ చూడగానే విస్సయ్యకమాంతంగా గ్రామ పెద్దలమీద కోపం వచ్చేసింది. చింతాకు వాసిలో తప్పిపోయిందిగాని, భార్య బుర్ర బద్దలైపోయి చచ్చిఉండును. ఎన్నాళ్ళీ బాధ ఆడవాళ్ళందరూ పడిఉండడం? ఏ రోజు కారోజే గండమైపోతే ఇక మడిగా ఏట్లోంచి నీళ్ళువచ్చినట్టే. ఏటిగట్టు వ్యవహారం శ్రుతి మించిపోయింది. ఊళ్ళో నలుగురినీ కలుసుకొని మాట్లాడి దీనిఅంతేమిటో తేల్చవలసిన సమయం వచ్చిందనుకున్నాడు విస్సయ్య. విస్సయ్యకు ఊళ్ళో పెద్దలదగ్గర మాట పలుకుబడి బాగా లేకపోయినా, అతడిని గ్రామంలో నలుగురూ గౌరవంగా మాత్రం చూస్తారు. తాతముత్తాతల దగ్గర్నుంచీ మెట్టూరులోనే ఉంటూ, స్వగ్రామంలోను చుట్టుపట్ల పదిపన్నెండు గ్రామాల్లోనూ పౌరోహిత్యం చేసుకుంటూ కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు విస్సయ్య. అధమం మూడు నాలుగు నెలలకైనా సరిపోయే ధాన్యపు గింజలింటికి వస్తాయి. చాలనికాడికి గ్రామంలో తిరిగి వారినీ వీరినీ అడిగి తెచ్చుకుంటాడు. పెద్దదగ్గిర ప్రపత్తితో మాట్లాడుతూ, సమానులతో ఛలోక్తులాడుతూ, పిన్నలతో వచ్చీపచ్చిగా మాట్లాడి హాస్యం చేస్తూ ఉత్సాహంగా మెసులుకుంటున్నాడు.

* * *

విస్సయ్య విసురుగా గుమ్మం దిగి, వీధిలోకి నడిచి నాలుగిళ్ళు దాటి శివశంకరం గారింటికి వెళ్ళాడు. ముప్పై ఏళ్ళలోపు వయస్సులో ఉన్న శివశంకరం మంచి స్ఫురద్రూపి. చిరునవ్వులు చిందుతున్న ఆ ముఖం, తీర్చిదిద్దినట్టున్న ఆ కనుబొమలు, ఆ పలువరస, వైదిక సంపత్తు సూచించే నుదుటిమీది విభూతి రేఖలు, సంపన్నుని దేశాభిమాన చిహ్నంగా 120 నెం. నూలు పట్టంచు ధోవతి, ధోవతికి సరిపోయే వోణితో శివశంకరం తన్నోసారి చూసిన వారికి మరుపురాడు. పిన్నవయస్సునుంచీ శివశంకరం రాజభోగాలనుభవిస్తున్నాడు. తండ్రికి ఒక్కడే కొడుకు. ఇద్దరు అక్కచెల్లెళ్ళు మాత్రమున్నారు. వాళ్ళిప్పుడత్తవారింట్లో కాపురం చేస్తున్నారు. వెండి బంగారాల వాతావరణంలో, వందల గరిసెల ధాన్యరాసుల గాలిలో, అడుగడుగుకూ, పనికి పనికీ, ఒకరికి నలుగురుచొప్పున మెసలే నౌకర్ల మధ్యలో పెరిగాడు శివశంకరం. ఇంట్లో ఏమూలచూసినా బహుముఖంగా లక్ష్మీతాండవమాడుతున్నది. తువ్వాళ్లూ గానంచాలూ పొందూరు సరుకే. దండెముల నిండా, స్టాండుల నిండా బరంపురం పట్టు

పందలో, సేలం చీరలో, కొత్వాయశాలువలో ప్రక్కరిసి వేలాడుతూ ఉంటవి.

ఐశ్వర్యానికి తగ్గని కార్యదీక్షగల వ్యక్తి శివశంకరం. తండ్రిగారు గతించిన తరవాత తన ఎస్టేటులో ఉన్న బీడుభూమి యావత్తూ పరిష్కరించి సాగులోకి తెచ్చాడు. భూములు బలంచేసే సూత్రం తెల్సుకొని పంటల దిగుబడివృద్ధి చేశాడు. మెట్టపంటలు విపులంగా వేయించాడు. కొబ్బరి, మామిడి, జీడితోటలు వేయించాడు. పసుపుతోటలు వేయించాడు. అన్ని పంటలమీదా పుష్కలంగా ధనం సంపాదిస్తున్నాడు. ఇంట్లో కొత్తగా అరుధాన్యపు కొట్లూ, రెండు అపరదినుసుల కొట్లూ కట్టించాడు. లోపలి ఇంట్లో ఒక భాగం మీద డాబా వేయించాడు. తన భూముల మీదా ఇంటి మీదా ఇంత శ్రద్ధవహిస్తున్న శివశంకరం ఇంటి ముందున్న రోడ్డు మాత్రం బాగుచేయించ లేదు. వేసవిలో పెద్ద గోతులు, మణికెడు ధూళి, వర్షాకాలంలో మోకాలుదిగిన బురద, పెడరొచ్చు అలాగే చూస్తూ ఊరుకుంటాడు. అందులోంచే తనూనడుస్తూ అవస్థపడుతాడు గ్రామంలో మూడు వీధులు నిలువుగానూ, మూడు అడ్డంగానూఉన్నవి. అన్నీ తన వీధిలాగే నానా అసహ్యంగాఉన్నా గ్రామస్థులెవ్వరూ ఆపూసే ఎత్తరు. ఊరు చుట్టూనే కాక ఊరు మధ్యనే అక్కడక్కడా ఉన్న పెంట గోతులు వర్షాకాలంలో మురుగునీటితో నిండి ఊరంతా కంపు కొడుతున్నా అలాగే భరిస్తారుగాని ఎవ్వరినీ ఏమీ అనరు.

*　　　*　　　*

శివశంకరంగారి యింట్లో తినవున్న చనువుకొద్దీ విస్సయ్య చొరవగా సరాసరి లోపలికి నడిచి వరాండాలో తివాసీమీద కూర్చొని ఏవో దస్తావేజులు చూసుకుంటున్న శివశంకరం దగ్గిరికి వెళ్ళాడు. విస్సయ్యను చూస్తూనే శివశంకరం చిరునవ్వునవ్వుతూ,

"ఏం విస్సయ్య మామా, పొద్దున్నే ఇలా వచ్చావ్?, రా, ఇలా తివాసీమీద కూచో" అన్నాడు.

"ఏమీ లేదోయ్ నిన్నోమారు చూసిపోదామని" సాధారణంగా అగ్రహారంలలో పెద్దా పిన్నా తారతమ్యం లేకుండా ఒకరినొకరు ఏదో వరసపెట్టి ఏకవచన ప్రయోగం చేస్తూనే పలకరించుకోవడం ఈ నాటికీ ఉంది.

"మీ పెద్దవాడు ఉత్తరాలు రాస్తున్నాడా డబ్బేమైనా—"

"హఁ, పంపిస్తాడు, నా మొహం. తన క్షేమైనా పంపమని నన్నడక్కుండా వుంటే వాడు పంపించినంత ఫలం."

"అంతే మామా. ఈ కలికాలంలో ఎవరికి వారేయమునా తీరే. ఇంత వయసు వచ్చినా నీచాంద్రాయణాలు నీకు తప్పలేదు గదా!"

"ఏం చెయ్యమంటావు? క్రింద జన్మలో ఆర్జించుకున్న కర్మఫలం అనుభవించక తప్పుతుందా? అయినా, గ్రామంలో మీలాంటి పెద్దలంటూ ఉంటే నాకేం భయమోయ్ శంకరం? నాకు లేదు అంటే మీరు చూస్తూ ఊరుకోరు గదా? ఒక వేళ దస్తే మీరంతా కలిసి పిడికెడు మన్ను చేసేలేరటోయ్?"

"అమ్మమ్మ! అంత మాటెందుకోయ్ మామా? అలాంటి ఇబ్బంది ఇప్పుడేమొచ్చింది గనక?"

"వొచ్చింది గనకనే పనిమాడా నీ దగ్గిరికి వచ్చాను."

"అలాగా? ఏమిటైంది?" అంటూ శివశంకరం విస్సయ్య వైపు చూశాడు.

విస్సయ్య వెంటనే జవాబు చెప్పలేదు. మతం మార్చి సర్దుకొని కూర్చున్నాడు. "శంకరం" అంటూ మొదలు పెట్టాడు. "శంకరం, మరి మీ వంటి పెద్దవాళ్లు చూస్తూ ఊరుకోవడమేనా—లేకపోతే—ఏ కేసానా ధఖలు పుచ్చుకోవడమంటూ ఉందా?"

శివశంకరానికి అసలు, విషయ మేమిటో తట్టనే లేదు.

"ఏమిటి మామా నువ్వంటున్నది? ఇప్పుడే అవసరం వచ్చిపడింది?"

"ఏం లేదు, ఏటిగట్టు సంగతి. ఏట్లోకి సోపానాలు వేయిస్తారా లేదా అని."

శివశంకరం నిదానంగా అన్నాడు: "మామా, పెద్దవాడివి. నీకు తెలియదని కాదు నేను చెపుతున్నది. మన మెట్టూరు రాజకీయాలు చాలా చిత్రంగా ఉంటాయి."

"నిజమేనయ్యా, నిజమే. అయితే, మన గ్రామంలో అవి వాళ్ళందరూ ఏట్లోపడి కొట్టుకుపోయే దాకా మీ రాజకీయాలు ఒక కొలిక్కి రావాయేమిటి?"

"నువ్వలా అంటే నేనేం చెప్తాను?"

"శంకరం, తల్చుకుంటే నువ్వొక్కడివే

ఎక్కువ సొగసైన...
ఒత్తుగావచ్చిన పొడుగైన అందమైన కేశములు!

కాల్గేట్ పెర్‌ఫ్యూమ్డ్ కాస్టర్ హెయిర్ ఆయిల్‌ను రోజూ తలకు రుద్దీ రాసుకోండి. అలా చేస్తే, యౌవన కాంతితో దివ్యముగా తళతళ మెరుస్తున్న కేశములు ఒత్తుగా, పొడుగుగా మరియు అందముగా పెరుగుటను చూచుటకు మీరు ఆనందిస్తారు. అందరిప్రశంసలను పొందేటట్టుగా మీ కేశ సౌందర్యానికి వన్నె తెస్తుంది.

ఉల్లాసము కలిగించే సువాసన—
ఇది మీ కుటుంబమునకు నచ్చుతుంది!

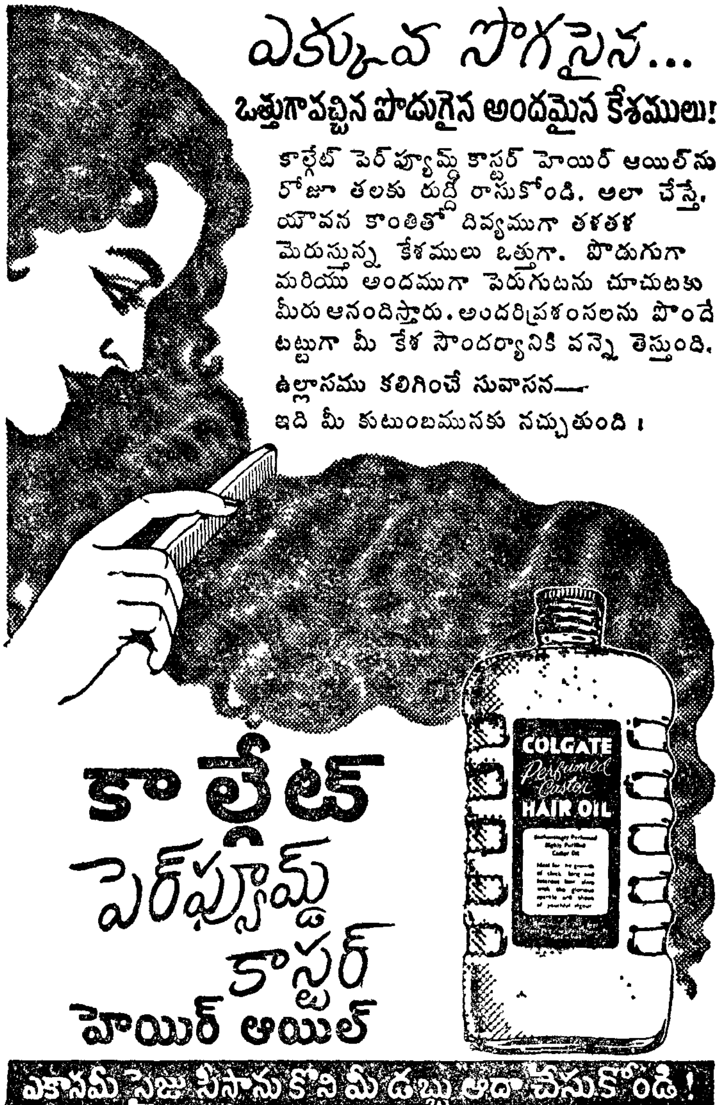

కాల్గేట్
పెర్‌ఫ్యూమ్డ్
కాస్టర్
హెయిర్ ఆయిల్

ఎకానమీ సైజు సీసాను కొని డబ్బు ఆదా చేసుకోండి!

CCHO1613

★ నదీతీరం ★

ఈ స్వల్పపు పని చెయ్యలేక పోదువా?"

"నువ్వన్నది నిజమే. ఈ పాతంచాల పని ఐదు వందలతోనో, మహా అయితే వెయ్యి రూపాయలతోనో అయిపోతుంది. నాకేం కష్టమూ కాదు. అయితే నేనెందుకు తగ్గుతున్నానో నీకు తెలిస్తే ఈ మాట అనవు."

"శంకరం, ప్రజాబాహుళ్యానికి పనికి వచ్చే పనిఇది. ధర్మజిజ్ఞాసతో చెయ్యవలసిన ఇలాంటి పనులకు నువ్వెందుకు వెనక తీస్తున్నావో నాకర్థం కావడంలేదు."

శంకరం నవ్వాడు. "మామా, నీకేళ్ళు ఒంటిమీదికొచ్చాయిగాని మన గ్రామ రాజకీయాలు నీకు బోధపడలేదు."

"ఏమిటో సుమా. నా తండ్రి కాలం నించీ ఎరుగుదును. నా చిన్నప్పటి సంగతి చూశాను. ఆరోజుల్లో ఇలాగే ఉండేదా మన గ్రామం?"

"అప్పటి సంగతులు నా కళ్ళతో చూడలేదు నిజమే. అయితే అందరూ అనుకుంటున్న మాటలు వింటూనే ఉన్నాను గదూ. మన బ్రాహ్మణవీధిలో దిగ్గజాల్లాంటి పండితులుండేవారట. వీరి తాతల కాలంలోనే ఈ అగ్రహారం దఖలు పడ్డదట. ప్రతి వ్యక్తికీ చాలినంత భూమి ఉండేది. వారందరూ తమ విద్యా వ్యాసంగంలోనే కాలంగడుపుకుంటూ, ఎవరింట్లో ఏ కార్యం వచ్చినా అందరూ కలిసి కట్టుగా నెరవేరుస్తూ ఒకడికి వచ్చిన కష్టాలు అందరూ పంచుకుంటూ ఒక్క కుటుంబంలాగే మెసులుకొని వచ్చారు. రాను రాను ఏం జరిగింది? వాళ్ళ కుటుంబాలలో వ్యక్తులు బస్తీలకు ఎగబడ్డారు. క్రమంగా వాళ్ళ కుటుంబాలు భూములమ్మడం ప్రారంభించి చివరికి ఏకంగా బస్తీలలోనే కాపురాలు స్థిరపర్చుకున్నారు. ఇప్పుడు మన గ్రామంలో ఆరు మోతుబరి కుటుంబాలున్నాయి— అంటే వందగరిసెలు పైగా పండించుకున్న వాళ్ళనుకో. వీళ్ళలో నలుగురు బ్రాహ్మలే. వీళ్ళందరూ ఎలా మోతుబరులయ్యారంటావు? బస్తీలకు వెళ్ళిపోయినవాళ్ళ ఆస్తులన్నీ చవకగా కొనుక్కునే గదా! ఐశ్వర్యం పెరిగినకొద్దీ ఏమౌతుంది? ధర్మచింతన నశించదా? స్వార్థం పెరగదా? మత్సరబుద్ధీ ప్రతీకారవాంఛా వృద్ధికావా? ఏమంటావ్?"

"నాకు తెలియకనా శంకరం, ఇవన్నీ ఏకరువు పెడుతున్నావు?"

"విను. సందర్భం వచ్చింది గనుక చెప్పాలి. ఈ ఆరుగురిలో ఒకరినిచూస్తే ఒకరికి పడదు. పైకి పరమమిత్రులలాగు సంచరిస్తున్నా, ఒకరినొకరు కనిపెడుతూనే ఉంటారు. ఒకరి కేమాత్రం ధర్మచింతకలిగి ఏ పనైనా చెయ్యడానికి పూనుకుంటే ఆ కీర్తీ పుణ్యమూ వాడికెందుకు దక్కాలని తక్కినవాళ్ళు వెంటనే వ్యూహంపన్ని ఆ పని కాకుండా చేస్తారు."

"అవునోయ్ శంకరం. నిరుడు అమ్మవారి గుడి మరమ్మత్తుకు ధర్మయ్యగారు పూనుకున్నప్పుడంతే అయింది కాదా?"

"అవును కదా? ఎందుకు మరమ్మత్తులు కాలేదనుకున్నావు? తక్కినవాళ్ళు పూజారిని రెచ్చగొట్టి వాడిచేత అక్కర్లేదనిపించారు."

"అదా సంగతి!"

"ఇంకా విను. ఊళ్ళో గ్రామచావడి లేదు. నేను మూడువేలు ఖర్చుపెట్టి ఒక చావిడి కట్టిద్దామనుకున్నాను. స్థలంకోసం ప్రయత్నించాను. ఈ సంగతి పసికట్టి తక్కినవాళ్లు విశ్వప్రయత్నంచేసి నాకు జాగా అమ్మకుండా ఆ ఆసామీకి యేభై రూపాయలు లంచమిచ్చారు. నాకు గొప్ప కోపం పుట్టిందిసుమా. ఏంచేశా ననుకున్నావు? ఆ మూడువేలూ ఒక ఉత్తరాది మఠానికి ధర్మంచేసేశాను."

"మూడు వేలే! అయ్యయ్యో, అంతడబ్బు మనగ్రామంలో ఖర్చయితే"—

"వినవోయ్ మామా. నువ్వు చీటికీమాటికీ గ్రామాంతరం వెళ్ళిపోతూ ఉంటావుగనుక కొన్నివిషయాలు నీ చెవిదాకా రావు. పిల్లల పాఠశాలకు దిట్టమైన ఇల్లులేదు. ఇప్పుడున్నదల్లా ఒక పాత ఆవులశాల. ఏ క్షణంలో పిల్లలమీద కూలిపోతుందో! నేను వెయ్యిరూపాయలేనా ఖర్చుపెట్టి దిట్టమయిన ఇల్లు కట్టిద్దామనుకొని, ఒక పాత ఇల్లు బేరంచేశాను, రెండువందలకు. ఈ సంగతి ఎలాగో తెలిసింది మనవాళ్ళకు. వెంటనే ఆ యింటి ఆసామీనిపిల్చి, యిల్లు అమ్మవద్దని వాడికి బోధచేసి, మరమ్మత్తు చేసుకుందికి వందరూపాయలు అప్పుకూడా పెట్టారు."

విస్సయ్య కిదివరకే యీ విషయాలు చూచాయగా తెలుసును. ఈధోరణిలోనే ఇతరులు మాటాడడమూ విన్నాడు. తన వైదికవృత్తిలో అందరింటికీ వెళ్తూనే వుంటాడు. ఇప్పుడు శివశంకరం ఇతరుల మీద చెపుతున్నట్టే ప్రతి పెద్దమనిషీ తన పారమార్థిక చింతా, ఇతరుల కుత్సితబుద్ధీ ఏకరువు పెడతాడు. అందుచేత నలుగురి దగ్గిరా మంచిగా బతకనేర్చిన విస్సయ్య శివశంకరంమాటలు విన్నాడుగాని వ్యాఖ్యానం చెయ్యలేదు. మరోవిషయం ఎత్తుకున్నాడు.

"పోనీ, ఏటిగట్టుమాట అలావుంచవోయ్. మనవీధిలో గోతులుకప్పివేసి, కొండనించి రాళ్లుతెప్పించి రోడ్డు మరమ్మత్తు చేయించలేవటోయ్?"

"మామా. ఇంతసేపూ నామాటలు వింటున్నా నీ పాతధోరణి మరి మానవే! మనవీధిలో ముగ్గురు పెద్దవాళ్ళున్నారు. ఎవళ్ళు రోడ్డుమరమ్మత్తుకు పూనుకోవాలో నువ్వే చెప్పు."

"బాగుందోయ్ శంకరం! ఇన్నా అనుకుంటున్నావు? మీ ముగ్గురూ కలిసి చేయించెయ్యండి."

"ఈ జన్మలో మేం ముగ్గురం కలవడం అసంభవం."

"అయితే ఇలాగే యీ వీధి గతుకులతో అఘోరిస్తూ వుండవలసిందేనా?"

"అవును! ఒకడు పూనుకుంటే తక్కిన వాళ్ళు వొప్పరు. ఊరందరూ దోమలతో యమబాధ పడుతున్నా కోనేరు మరమ్మత్తు మాట ఏమైంది?"

"తక్కిన వీధులూ ఇలాగే ఏడుస్తున్నాయోయ్ శంకరం."

"అవనీ, శూద్రవీధులు. అవి మరమ్మత్తు చెయ్యాలంటే మొదట రోడ్డు ఆక్రమించి కట్టినసాలలన్నీ పీకించెయ్యాలి. అలా చెయ్యడానికి ఎవరికి సాహసంవుంది?"

ఇదధోరణిలో శివశంకరంతో ఎంతసేపు మాట్లాడినా ప్రయోజనంలేదని గ్రహించి, అతడిదగ్గిర శెలవుతీసుకొని విస్సయ్య ఇంటికి వచ్చేశాడు.

* * *

రెండుమూడు నెలలవరకూ మెట్టూరు గ్రామం స్థితిగతులేమీ మారలేదు. ఒకనాటి ఉదయం అవతలివీధిలో ఉన్న పెద్దరయితు రంగనాయకులింటికి జగన్నాయకులు వచ్చాడు. అక్కడికి పదిమైళ్ళదూరంలో ఉన్న సింహాద్రిపురం గ్రామమునసబు జగన్నాయకులు. పెద్దభూవసతితో పాటు స్వంతంగా ధాన్యంమిల్లుగల జగన్నాయకులు విశాలహృదయుడు, దైవచింతగలిగిన ధర్మదాత, సౌమ్యుడు. ఎట్టి స్వల్పఅవకాశం వచ్చినా బ్రాహ్మణ సంతర్పణలూ బీదలకు అన్నదానాలూ చేస్తూనే ఉంటాడు. అతడి న్యాయబుద్ధి చాలా నిశితమైనది. అందుచేత చుట్టుపక్కల గ్రామాలలో అనేకులతడినే మధ్యవర్తిగా నిర్ణయించుకొని తమ తగవులు తీర్చుకుంటూ ఉంటారు. తన

(62-వ పేజీ చూడండి)

★ డిస్మెనాల్
కుసుమ, బహిష్టు నొప్పులకు
అద్భుతముగా పనిచేయును
వివరములకు — AGENTS
R.K.BROTHERS
4/27. RAJAHMUNDRY.

★ నదీతీరం ★

(23-వ పేజీ తరువాయి)

రెండవ కొడుకుకు రంగనాయకుల కుమార్తెను చేసుకోనే ఉద్దేశంతో, పిల్లదానిని చూసుకుందికి జగన్నాయకులు మెట్టూరు వచ్చారు. మెట్టూరులో అతడు మూడు రోజులాగిపోవలసి వచ్చింది.

విశాల హృదయులకు స్వార్థపూరిత కుతంత్రాలతో నిండిన మనస్తత్వాలు వెంటనే బోధపడవు. జగన్నాయకులున్న స్వల్పకాలంలో మెట్టూరుగ్రామ వాతావరణం పరిశీలనగా చూడలేదు. ఊరుమాత్రం నాలుగుమూలలూ తిరిగి చూశాడు. అతడికి బ్రాహ్మణవీధి రేవు అగాధంగా, రాతిపలకలతో నిండి భయంకరంగా కనబడ్డది. శూద్రవీధి రేవు ఏయేటి కాయేడు కోసుకుపోతూ, దరిదాపు నిరుపయోగమే అయిపోయింది. గ్రామస్థులు సోపానాలు చేయించకుండా ఈ రెండు రేవులనూ ఎందుకిలా ఉంచివేశారా అని అతడి కాశ్చర్యం వేసింది. ధర్మకార్యం, ఈ రెండు రేవులకూ రాతికట్టుతో సోపానాలు కట్టిస్తే బాగుంటుందని అతడికి తోచింది.

* * *

జగన్నాయకులు కొందరు రైతులను వెంటపెట్టుకొని బ్రాహ్మణవీధిలోకి వచ్చాడు. మొట్టమొదటి యిల్లు విశాలమైంది ముందు వరండా గచ్చుది వెడల్పుగా కూడా వుంది. తన అనుచరులతో జగన్నాయకులు వరండాలో కూర్చున్నాడు. మనుష్యుల అలికిడి విని ఇంటిలోపలినుంచి లక్ష్మయ్యబాబు వచ్చి అందరినీ కుశలప్రశ్నలు వేస్తూనే, వరండాలో పెద్ద జంబుఖానా పరిపించి వచ్చినవారి నందరినీ కూర్చోబెట్టాడు. ఆయేడు పడే వర్షాలతో సంభాషణ ప్రారంభమై ధాన్యం ధరవరలు, సిస్తుచదావుల మీదుగా నడిచి చివరికి ఏటేటా పెద్దేరు వరదలవల్ల భూములకు కలుగుతున్న నష్టం మీద చాలాసేపు నిల్చింది. జగన్నాయకులన్నాడు:

"లక్ష్మయ్యబాబూ, ఏటేటా వరదలొస్తున్నాయి, నిజమే. ఇందులో మనం స్వతంత్రించి ఏం చెయ్యగలం? ఎవళ్ళో కొందరు, లేకపోతే ఓ గ్రామంవాళ్ళు చెయ్యగలిగిన పనా ఇది? మన కష్టాలన్నీ చెపుతూ గవర్నమెంటువాళ్ళకు మహజర్లు పెట్టుకుంటే వాళ్ళు కలెక్టర్ని తాసిల్దార్ని పంపించి తణిఖీ చేయిస్తారు. ఇలాంటి మోటు పనుల సంగతటుంచి, మన గ్రామస్థులమే స్వతంత్రంగా చేసుకోగలిగిన పనులు మనమెందుకు చేసుకోకూడదు?"

లక్ష్మయ్యబాబు తలతాటిస్తూ చిరునవ్వు నవ్వాడు. మెట్టూరుగ్రామానికి మకుటంలేని రాజని లక్ష్మయ్యబాబునే చెప్పాలి. ఇందుకనేక కారణాలున్నాయి. భూఖామందులందరికంటె లక్ష్మయ్యబాబుకే హెచ్చు భూములున్నాయి. హెచ్చు ధాన్యం వస్తాయి. ఇద్దరు తమ్ములున్నారు, పెద్ద ఉద్యోగాలలోనే. అతడింగ్లీషు బాగా చదవగలడు, వ్రాయగలడు, మాట్లాడగలడు. తండ్రివెంట బాల్యంనుంచీ తిరుగుతూ కోర్టు పద్ధతులూ, రెవిన్యూ రూల్సూ క్షుణ్ణంగా అవగాహన చేసుకున్నాడు. అతడికి నాలుగైదు జిల్లాలలో పెద్దహోదా, పలుకుబడీ గల బంధువులున్నారు. ఇవన్నీ ఉంచి, నిజంగానో భేషజానికో లక్ష్మయ్యబాబు గొప్ప కళాపోషకుడనీ దైవకార్యాసక్తిపరుడనీ పేరు తెచ్చుకున్నాడు. సంవత్సరములో వచ్చే నవరాత్రిపూజలన్నీ తనయింట జరిపిస్తాడు. నవరాత్రులలో హరికథలూ, బుర్రకథలూ, గానకచేరీలూ, వీధినాటకాలూ, భాగోతాలూ, గొల్లకలాపాలూ, భరతనాట్య మేళాలూ, ప్రతిరోజూ ఒకటో రెండో తప్పనిసరిగా వుంటవి. తొమ్మిది రోజులూ సన్నాయిమేళం ఉంటుంది. ప్రతిరోజూ గ్రామసంతర్పణ తప్పనిసరి. ఆఖరిరోజున చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలవాళ్ళందరికీ ఆహ్వానాలువెళ్ళి, వేలకొద్దీ సమస్త జాతులవారికీ భూరిసంతర్పణ ఏర్పాటౌతుంది. ఆ ఒక్కరోజే దేవుడికి కట్నాలక్రింద అనమం ముప్పై వేల రూపాయలకు తక్కువ లేకుండా వస్తాయని ప్రతీతి. ఈ తొమ్మిది రోజులూ గ్రామం కోలాహలంగా పెళ్ళివేడుకతో వున్నట్లే కనబడుతుంది. ఇందులో చిత్రమేమంటె లక్ష్మయ్యబాబు ప్రతిఏడూ కళాకారులకు వార్షికాలంటూ ఎంత స్వల్పమొత్తం ముట్టజెప్పినా వాళ్ళు మారుమాటాడలేక వెళ్ళిపోతారు. ఇవన్నీ కాక పిట్టలవాళ్ళూ గారడీవాళ్ళూ, పాములవాళ్ళూ, కోతుల భాగోతాలూ, ఎలుగుబంటి ఆటలూ ఆచుట్టుప్రక్కల గ్రామాల్లోకి వచ్చినప్పుడు మెట్టూరువచ్చి లక్ష్మయ్యబాబు దర్శనం చేసితీరుతారు. చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలకు ఏ గవర్నమెంటు ఆఫీసరు వచ్చినా బస మాత్రం మెట్టూరులో లక్ష్మయ్యబాబుగారింట్లోనే. ఇక్కడైతే ఆఫీసర్లు స్నానపాన భోజన శయనాదులకు మంచి సదుపాయంగా ఉంటుంది. ఆఫీసర్లకూ ఇతర ఆగంతకులకూ లక్ష్మయ్యబాబు విగ్రహపుష్టీ, గంభీర ముఖమూ, గాంభీర్యమూ రాజసమూ ఉట్టిపడే మాటలూ అతడిమీద ఒకవిధమైన గౌరవం పుట్టిస్తాయి. అందరిదగ్గరా యింత పలుకుబడిగా మెసులుకువస్తున్న లక్ష్మయ్యబాబు స్వగ్రామంలో మాత్రం కఠినుడూ స్వార్థపరుడూ అన్న అపనింద తప్పలేదు. ఇందుకు కారణాలూ లేకపోలేదు. అతడు తన భూములన్నీ స్వంత వ్యవసాయంలోకి తీసుకురావడానికి వీలుగా కొందరిని భూముల నుంచి తప్పించాడు. దీనిమీద చెలరేగిన దావాలలో మూడుకోర్టులలోనూ తనపక్షమే తీర్పు వచ్చింది. మరి నష్టపడిన కుటుంబాలకు ఇతడిమీద అభిమానమెలా వుంటుంది? భూఖామందన్నవాడికి గ్రామంలో కొన్ని లోటుపాట్లుండడం సహజం. లక్ష్మయ్యబాబుగారింట బసచేస్తున్న ఆఫీసర్లు అతడి దగ్గర ఉపాయంగా యీ భోగట్టా అంతా సంగ్రహించి వెళ్ళిపోతారు. ఒక్కొక్కప్పుడవి చిక్కులకు దారితీస్తాయిగదా! అందుకే ఇతడంటె తోటిభూఖామందులకు కోపమూ అయిష్టమూ. గ్రామంలో ఏ రయితూ, భూఖామందూ అతడింటికి తరచుగా వెళ్ళడు, వెళ్ళినా సావకాశంగా కూర్చొని మాట్లాడడు, తోవలో కనిపిస్తే మాత్రం ఓ నమస్కారంచేసి తప్పుకోవడమే పరిపాటి.

* * *

"అయ్యో, ఆ మాట నువ్వనాలా జగన్నాయకులూ!" అన్నాడు లక్ష్మయ్యబాబు.

"మాటవాసికి, ఈ వీధి రోడ్డుంది చూడండీ—" అంటూ ప్రారంభించాడు జగన్నాయకులు.

"అదా మీరంటున్నది? వీధుల మరమ్మత్తు పని ఎవళ్ళదయ్యా? అది గవర్నమెంటు వాళ్ళది. ఆ పేరూ ఈ పేరూ చెప్పి సర్కారువాళ్ళు వేలకు వేలూ మనదగ్గర గుంజుకుంటున్నారు. ఏమంటావ్?"

"ఎప్పుడో సర్కారువాళ్ళు చేయిస్తారని మనం నిత్యం అవస్థపడే చూస్తూ ఊరుకోవడమేనా? ఏ పాటి డబ్బు ఖర్చవుతుంది గనక?"

"ఖర్చు కెవడేడిశాడయ్యా? ఇలా వాళ్ళ పనులు మనం చేసేసుకుంటూ ఉంటే, రేపొద్దున్న పెద్ద పనుల దగ్గిరికి వచ్చేసరికి వాళ్ళు కాళ్ళు తేలవెయ్యరటయ్యా?"

"ఏ కారణంచేతో సర్కారువాళ్ళు చెయ్యలేదనుకోండి. నా కళ్ళతో చూస్తు

RATNAM'S 'N' OIL

సేవించిన పూర్ణ సంతోష సౌఖ్యము లనుభవించగలరు. 1 సీసా రూ. 11-4-0. ఎడ్రెస్సుతో జాబు వ్రాయండి.

డాక్టర్. రత్నం సన్స్,

మలకపేట బిల్డింగ్స్, అజంపురా మార్కెట్ వద్ద— హైదరాబాదు 2.

న్నది చెపుతున్నాను—అంతవరకూ ఆడవాళ్లూ పిల్లలూ బురదలోనూ గోతుల్లోనూ పడిపోతూ అవస్థపడవలసిందేనా?"

లక్ష్మయ్యబాబు నిరసన సూచకంగా చెయ్యూపాడు.

"ఏమిటి నువ్వంటున్నది జగన్నాయకులూ? ఈ రోడ్డు నా ఒక్కడిదే అనుకున్నావా? ఈ వీధిలో ఉన్న చిల్లర బాపతులను విడిచిపెడితే నేనుకాక మరి యిద్దరు మోతుబరులున్నారు. నేనే ఎందుకు పూనుకోవాలి? వాళ్లకు మాత్రం అవసరం లేదూ ఈ రోడ్డు?"

"మీరలాంటి దృక్పథం పెట్టుకుంటే ఏం పనౌతుంది లక్ష్మయ్యబాబూ? ఎవరు చేస్తేనేం, ఇది నలుగురికీ పనికివచ్చే ధర్మం పని."

"జగన్నాయకులూ, నీకు తెలిసిన ధర్మసూత్రాలు నాకూ తెలియకపోలేదయ్యా. ఈ గ్రామం రాజకీయాలు నీకు తెలియవు. మీ వూరి వాతావరణమే నీ మనసులో ఉంది. మీ వూళ్ళో నువ్వొక్కడివే మోతుబరివి. నువ్వేం చేసినా మీ గ్రామస్థులు శిరసావహిస్తారు. మా గ్రామంలో ఇలాంటి పనులకెవరైనా ఒకడు తలపెడితే తక్కినవాళ్లు 'వీడికి మహాదాతనైనట్టూ, మనం గాజులు తొడిగించుకొని కూచున్నట్టూ' అంటూ నిరసన చెయ్యడం మొదలెడతారు. మీదు మిక్కిలి వాడిమీద కక్షకట్టి వాణ్ణి నానా చిక్కులలోకీ ఈడుస్తారు."

జగన్నాయకులకు ఏమి చెప్పడానికీ తోచలేదు. అలా వింటూ కూచున్నాడు. లక్ష్మయ్యబాబు తిరిగి ప్రారంభించాడు:

పోనీ, మా వీధిమాట అలా వుంచు. మీ రంగనాయకులున్న వీధి మాటేమిటి? అది మా వీధికన్నా ఘోరంగావుందే! ఏం రంగనాయకులూ, మాట్లాడవు?"

రంగనాయకులన్నాడు. "లక్ష్మయ్యబాబూ, మీరు స్థితిపరులేకాదు, హెచ్చుకులం వాళ్లు కూడానూ. మీరే మీ రోడ్డు బాగు చేయించుకోలేదు. మా వాళ్లమాట అడగడం దేనికి?"

"అలాగనకు. జగన్నాయకులు లేవదీసిన ధర్మసూత్రం మీకూ వర్తిస్తుంది. నువ్వొక్కడివే పట్టుపడితే మీ వీధి మరమ్మత్తు చేయించేగలవే!"

"అంత సులువుకాదండోయ్! మా వీధిలో వాళ్లు బొత్తిగా మూర్ఖులు. కొందరి గొడ్లశాలలు రోడ్డు మీదికే ఉన్నాయి. అవి తీయించాలంటే మాటలా?"

"విన్నావుటయ్యా జగన్నాయకులూ?" నవ్వుతూ అడిగాడు లక్ష్మయ్యబాబు. "ఈ వూరు సంగతే ఇంత."

ఇదంతా వింటూఉంటే జగన్నాయకులకు దిగ్భ్రమ గలిగినట్టైంది. ఆ విషయం వదిలేసి మరో విషయం ఎత్తుకున్నాడు: పోనీ, అదలా ఉంచండి. ఈ గ్రామమంతటికీ ఉన్నవి రెండే రేవులు. మీ రేవు రాతిపణుకులతో నిండి చాలా ప్రమాద స్థితిలో ఉంది. ప్రజలందరూ నగ్గోలు పెడుతున్నారు. ఇంక ఆ వీధిలో రేవు అసలే అధ్వానంగా ఉంది. ఈ రెండు రేవులకూ సోపానాలు కట్టిద్దామని నాకు సంకల్పం కలిగింది. మీరు గ్రామ పెద్దలుగదా అని మీతో మనవి చేస్తున్నాను. ఏమంటారు?"

లక్ష్మయ్యబాబు పెద్ద నవ్వు నవ్వాడు. "జగన్నాయకులూ, బాగుందోయ్ వరస! ఏం, మా వూళ్ళో మా వీధి రేవు మేం బాగు చేసుకోలేమనా నువ్వు ముందుకు వచ్చావు??"

"అయ్యయ్యో! నేనా ఉద్దేశంతో అనలేదు సుమండీ! ఏదో నలుగురికీ పనికివచ్చే మంచి పని కదా అని—"

"అంటే అన్నావుగాని, మరావూ పెత్తను. మన స్నేహంచూసి ఊరుకున్నాను. మా వూళ్లో మేమంత గాజులు తొడిగించుకోలేదు. క్షణంలో అయిపోయే పని ఇది. నువ్వేమో పొన్నూరునుంచివచ్చి మా వూళ్లో ధర్మకార్యాలు చేస్తానంటున్నావు"

జగన్నాయకులకు తామసం పుట్టింది. అతడు చివాలున లేచి అనుచరులతో సహా రోడ్డుమీదికివచ్చి అన్నాడు: "ప్రజలిబ్బంది పడుతూంటే చూస్తూ ఊరుకోవడం మీ గ్రామంలో రివాజు కాబోలు. ఇక్కడ వందలకొలది గ్రామస్థులు నాతో మొర్ర పెట్టుకుంటూ ఉంటే ఊరుకోలేక నేనీ సోపానాల పనికి వప్పుకున్నాను. నా డబ్బు ఖర్చుపెట్టి పదిమందికీ పనికివచ్చే పని చెయ్యాలంటే ఈ గ్రామమే ఉందా? మీ గ్రామం కీర్తిప్రతిష్ఠలు మీరే బాము కొంగురూ!" జగన్నాయకులు చరచరా నడిచి అనుచరులనుతీసుకొని వెళ్లిపోయాడు.

* * *

కాలి మణుకుమీద దెబ్బ తగిలిన దగ్గర నుంచీ సుందరమ్మకు ఏటినుంచి మడి నీళ్లెలా వస్తాయా అన్న బెంగ పట్టుకుంది. తను మరి యేట్లోకి దిగలేనంటూ రోజూ భర్తతో మొర్ర పెట్టడం మొదలు పెట్టింది. "ఎవరు చెప్పారండీ మనమీ అగచాట్లు పడమని? మీరా, రోజూ కాళ్ళీడ్చుకుంటూ ఆ వూరు కాదని ఈ వూరూ, ఈ వూరు కాదని ఆ వూరూ తిరగడం. నేనా ఏట్లోకి దిగలేక వాళ్ల మానాన పోవడమూనూ. ఇద్దరు కొడుకులున్నారు. ఒకరి దగ్గర నాల్రోజుల పాటూ మరోవాడి దగ్గర మరో నాల్రోజుల పాటూ ఉంటే మీ ప్రాణానికీ నా ప్రాణానికీ కొంత హాయిగా ఉండదటండీ?"

విస్సయ్య పూర్వకాలంమనిషి. కంఠంలో ప్రాణమున్నంతవరకూ తన వృత్తి ధర్మం వదలకుండా అలాగే కష్టపడతానంటాడు గాని ఇతరులమీద—వాళ్లు కొడుకులైనా—ఆధారపడడమంటే ఇష్టం లేదు. అయితే

కవి మిత్రులు

ఒక కవి తను రాసినపద్యాల్ని మరో కవిమిత్రుడికి వినిపిస్తున్నాడు. పద్యాలన్నీ చదివిన తర్వాత తలెత్తి చూస్తే కవిమిత్రుడు కుర్చీలో కూర్చున్న పళంగానే గుర్రుపెట్టి నిద్రపోతున్నాడు. కవి అతన్ని లేపి కోపంగా "నీ అభిప్రాయంకోసం పద్యాలు చదివితే నిద్రపోతావేమిటీ?" అన్నాడు.

కవిమిత్రుడు ఆవులిస్తూ "నిద్రమాత్రం అభిప్రాయం కాదా?" అన్నాడు.

* * *

పరీక్షల అంచుమీద

స్కూలుఫైనలు పరీక్షకు కట్టిన ఒక విద్యార్థి మరొక విద్యార్థితో:—

"ఇవాళ రాత్రి ఏం చేద్దామోయ్ పంతులూ?"

"ఇదిగో ఈ రూపాయి ఎగరేద్దాం. బొమ్మపడితే సినిమా కెడదాం. బొరుసుపడితే నిద్రపోదాం. అంచుమీదనుంచుంటే చదువుదాం. తప్పౌతుందామరి?"

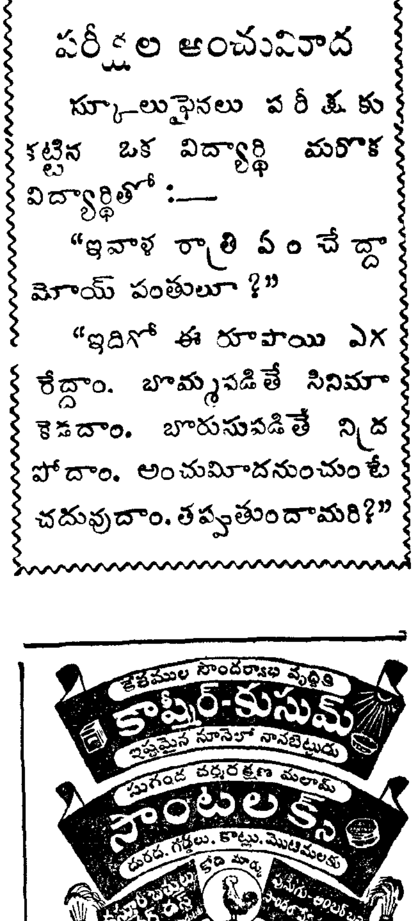

★ నదీ తీరం ★

తన భార్య మరి చాకిరీ చెయ్యలేనంటూ ఘోష పెడుతూ ఉంటే వినక తప్పలేదు. వర్షాకాలం రాకముందే విస్సయ్య తన పౌరోహిత్యపు పనంతా ఒక శిష్యుడి పరంగా అప్పజెప్పి, భార్యతో కలిసి అక్కడికి పాతిక మైళ్ళ దూరంలో ఉన్న తన రెండవ కొడుకు దగ్గిరికి వెళ్ళిపోయాడు.

* * *

తొలకరి చినుకులు ప్రారంభించగానే రైతులందరూ పొలం పనులలోపడి, ఆ సందడిలో ప్రతినిత్యమూ పడుతున్న ఈతిబాధలు కొంతకాలంపాటు మరిచిపోయారు. శ్రావణ మాసంలో పెద్ద వర్షాలూ పడ్డాయి, ఏరూ వచ్చింది. దానితో శూద్రరేవు పూర్తిగా కొట్టుకుపోయి అసలే పనికిరాకుండా పోయింది. బ్రాహ్మణ రేవులో రాతి పణుకులే ఏ స్థితిలో ఉన్నాయో ఎవరికీ తెలియదు. నీళ్లుమాత్రం బాగా అందువిడిలో ఉన్నాయి. ఆ సంవత్సరం వర్షాధికంగానే ఉన్నాయి. ఏరు రెండు గట్లు తీసి పారుతున్నది. ఊళ్ళో పడ్డ వర్షపునీరు ఏట్లోకి పోవడానికి వీలు లేక పోయింది. ఎక్కడ నీరక్కడే నిలవైపోయి, గత్తం గోతులలో కుళ్లి ఊరంతా భరించరాని దుర్గంధం వెదజల్లుతున్నది. దోమలబాధ మితి మీరి పోయింది. దీనికితోడు ఏదో రకం విషజ్వరాలు గ్రామాలలో వ్యాపించి చిన్న పిల్లలనేకులు చచ్చిపోయారు. మెట్టూరు గ్రామానికి ఆసుపత్రి అసమం ఎనిమిది మైళ్ళ దూరమేనా ఉంటుంది. అయినా గ్రామంలో ఉన్న ఏడెనిమిది వందల జనానికీ ఆసుపత్రి మందులంటే నమ్మకం లేదు. నమ్మకమున్న మోతుబరులుమాత్రం బళ్లతో బస్తీలకువెళ్ళి డాక్టర్లచేత చికిత్స చేయించుకుంటున్నారు. ఊళ్ళోవున్న ఒకరిద్దరు సంచీ కట్టు వైద్యులే ఊరంతటికీ శరణాగతి. గ్రామాలలో మంచి వ్యాప్తిలో ఉన్న ఈ సంచికట్టు వైద్యంలో ఒక గొప్ప తనముంది. వైద్యులది తరతరాలనుంచీ వస్తున్న అనుభవ వైద్యము. వైద్యులకు తక్షణం డబ్బు చెల్లించనక్కరలేదు. వాళ్ళకు వార్షికాలున్నాయి. మందు ఖర్చు వాను మాత్రమే ఎప్పుడు పిలిస్తే అప్పుడు. ఎన్నిసార్లు పిలిస్తే అన్ని సార్లు వచ్చి రోగిని చూస్తారు, ధైర్యం చెప్తారు. అదృష్టం బాగుంటే రోగం కుదురుతుంది. కుదరకపోతే వైద్యులు నిందల పాలు కారు. తమ సహజ వైరాగ్య స్వభావంతో గ్రామస్థులు తమ కర్మను నిందించుకుంటారే గాని వైద్య లోపమని మనస్సులో నేనా అనుకోరు.

* * *

మార్గశిర మాసం వచ్చేసరికి ఏరు బాగా తీసిపోయింది. ఏరు తీసి పోగానే గ్రామంలోని నిలవ నీరు చాలామట్టుకు ఇగిరి పోయింది. ఈ నెలలోనే లక్ష్మయ్య బాబు గారి రెండవ కుమార్తె వివాహం. పెద్ద భూఖామందింటి పెళ్ళిగనక ఊరంతా వారం రోజులనుంచీ ఒకటే కోలాహలంగా ఉంది. వీధిలో విశాలమైన పందిరి వేసి సుందరంగా అలంకరించారు. రెండు మూడిళ్ళు ఖాళీ చేయించి విడిది ఏర్పాటు చేశారు. నలుగురు వంటవాళ్ళు సహాయంగా ఇతరులు నలుగురూ ఏర్పాటయ్యారు. పెళ్ళివారు వందల సంఖ్యలో ఉన్నప్పుడు నీటి ఖర్చు చాలా ఉంటుంది. ఇందు నిమిత్తం ఇరవై పెద్ద గంగాళాలు తెప్పించి వంట పందిరిలోనూ, విడిది ఇళ్ళలోనూ పెట్టించారు. లక్ష్మయ్య బాబు గారి యిలు ఏటి వొడ్డునే ఉంది. అయినా నీళ్ళుమాత్రం అందుబడిగా లేవు. బండితో నీళ్లు తేవడానికి ఆ గ్రామంలో వీలులేదు. అందుచేత లక్ష్మయ్య బాబుగారు బస్తీనించి స్పెషలుగా రామయ్య అనే బ్రాహ్మణ యువకుడిని రోజుకు పది రూపాయలిచ్చే యేర్పాటుమీద కుదుర్చుకొని పొద్దస్తమానమూ గంగాళాలన్నీ ఏటి నీటితో నింపేపని అతడికి నిర్ణయించారు.

పైలా పచ్చీసులో ఉన్న రామయ్య మంచి బలాఢ్యుడు. లోగడ ఒకసారి రెండు భుజాలమీదా రెండు కావిళ్ళుంచుకొని నీళ్లు తొణకకుండా నాలుగు ఫర్లాంగులు పరుగున వెళ్ళగలిగినందుకు రజితపాత్ర బహుమానం పొందినవాడు. పెళ్లినాడుదయం రామయ్య కావిడి వేసుకొని రాతి పణుకులమీదనించి లేడిలా అవలీలగా ఎక్కుతూ దిగుతూ నాలుగు కావిళ్లనీరు మోసి వేశాడు. ఐదో కావిడి మోస్తూ కిందనుంచి మూడు పణుకులు దాటాడు. నాలుగవ పణుకు మీద అడుగు వేసేసరికి అది కొద్దిగా అటూ ఇటూ ఊగింది. రామయ్య భుజంమీద కావిడి కొద్దిగా వెనకకు జారింది. అది మళ్ళీ సరిచేసుకొనే గాభరాలో రామయ్య అడుగులు తడబడ్డాయి. తక్షణమే అతడి ఎడమ కాలు రాతి పణుకుమీదనుంచి జారిపోయి, కావిడీ, బిందెలతో సహా అతడు క్రింది రాతి పణుకు మీద పడ్డాడు. రాతి పణుకుకు తల బలంగా మోపి వెంటనే చెక్కలైపోయింది. ఒక నీళ్ల బిందె అతడి కడుపుమీద పడి, కడుపు కూడా చితికిపోయింది.

ఆ సమయంలో పెళ్ళి పందిరిలో అట్టహాసంగా బ్యాండు మోగుతున్నది. అప్పుడే స్నాతకం ప్రారంభించారు. పందిట్లో పిన్నా పెద్దా పెళ్లివారు కిటకిట లాడుతున్నారు. లక్ష్మయ్యబాబు క్షీరాబ్ధి ధోవతి కట్టి, పై మీది పట్టువోణీ సర్దుకుంటూ వియ్యంకుడితో ఛలోక్తులాడుతూ విరగబడి నవ్వుతున్నాడు. అదే క్షణంలో నౌకరొకడు పరుగెత్తుకుంటూవచ్చి ఏటి గట్టున రామయ్య బుర్ర పగిలి చచ్చిపోయాడన్న ఘోర విషాదవార్త అతడి చెవులో వేశాడు. లక్ష్మయ్యబాబు ఉన్నపాటునే మొదలు నరికిన చెట్టులా కూలిపోయాడు. పందిట్లో ఉన్న యావన్మంది ఏటి గట్టుకు పరుగెత్తారు. ★

పరుసవేది

బస్సుకోసం 'క్యూ' లో నుంచున్న ఒక పెద్దమనిషిని కుర్రాడొకడు అడిగాడు: "సార్, మీ పరుసుపోయిందా?"

పెద్దమనిషి జేబులు తడుముకుని "అవునోయ్, పోయింది. నీకేమన్నా దొరికిందా?" అన్నాడు

"దొరకలేదండి. ఇవ్వాళ పరుసు పోగొట్టుకున్న వాళ్ళు మీతో కలిపి పదిహేను మంది అయ్యారు," అన్నాడు కుర్రాడు.

మీ సౌందర్యపోషణకు-రవి టాయిలెట్స్

రవి గ్లిసరిన్ సోప్
మీ శరీరలావణ్యమును వృద్ధి చేయును
రవి వెజిటబుల్ హెరాయిల్:
మీ కేశములను విరివిగా పెంపొందించును.
రవి స్నో. మీ ముఖ విలాసమును అభివృద్ధి చేయును.

సోల్ ఏజంట్లు:
ది న్యూ స్టార్ & కో., మద్రాసు-21.

SWASTIK

Printed and Published for Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by S. Radha Krishna at The Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambu Chetty Street, Madras-1. Editor S. Sambhu Prasad.